

Suomen tiedeakatemia

■ Ilkka Hanski

Kansleri Kari Raivio on laatinut valtioneuvoston pyynnöstä selvityksen siitä, miten hallituksen tutkittuun tietoon perustuvan päätöksenteon neuvonantotoiminta tulisi järjestää. Toisin sanoen, miten tutkimustietoa tulisi välittää entistä jouhevammin päätöksenteon tueksi.

Ehsisijainen ehdotus on määräaikaisen tiede-neuvonantajan viran perustaminen valtioneuvoston yhteyteen Englannin ja Yhdysvaltojen mallin mukaan. Näissä maissa on myös toinen tärkeä kanava tutkimustiedon välittämiseksi hallintoon. *Royal Society* Englannissa ja *National Academy of Sciences* Yhdysvalloissa laativat sekä omasta aloitteestaan että hallinnon tilauksesta raportteja päätöksenteon kannalta merkittävästä tutkimustiedosta. Itse päätöksentekojää luonnollisesti päätöksentekijöille. Itsenäisten tiedeakatemioiden tuottamiin selvityksiin ja niiden johtopäätöksiin luotetaan, raporteilla on ilmeisesti myös vaikutusta päätöksentekoon – ainakin jos tulokset eivät ole pahasti ristiriidassa poliittisten tavoitteiden kanssa.

Raivio on hahmotellut, että tiedeakatemioidella voisi olla vastaava rooli myös Suomessa. Tiedeakatemit voisivat olla aloitteellisia selvitysten tekemisessä, mutta tiedeakatemit voisivat tehdä selvityksiä myös tilaustyönä valtioneuvostolle ja ministeriöille, jolloin olisi luontevaa, että tilaaja maksaa selvityksen kustannukset. Raivion aloitteesta Suomalainen Tiedeakatemia onkin perustanut jo muutama vuosi sitten Kannanottojarsarjan, jossa on julkaistu viisi tiedeakatemiaan aloitteesta laadittua raporttia, tuorein ylioppilastutkinnosta. Olisi mielenkiintoista tietää, onko näitä selvityksiä käytetty hallinnossa ja päätöksenteossa, ja jos on, niin millä tavalla.

Ehdotus tiedeakatemioiden suuremmasta roolista tiedeneuvonnassa on tärkeä ja kannatettava ajatus, olkoonkin että olisi epärealistista asettaa kovin suuria odotuksia muutaman lähivuoden saavutuksille. Muitakin toimijoita, kuten valtion tutkimuslaitoksia, tarvitaan myös jatkossa. Raivion kaavailuissa Tiedeakatemiaan neuvottelukunnan (TANK) yhteyteen perustettava tiedeanalyysiyksikkö olisi se taho, joka käytännössä edistäisi tiedeakatemioiden tuottamaa tiedeneuvontaa. Tähän liittyy ehdotuksen heikkous. Ei ole ilmeistä, että maamme parhaat tutkijat innostuvat osallistumaan tällaisen byrokralialta maistuvan neuvottelukunnan toimintaan. Paljon parempi olisi, jos maassamme toimisi yksi itsenäinen, korkean profiilin yleistiedeakatemia, *Suomen tiedeakatemia*, jonka jäsenyyttä arvostettaisiin ja jonka toimintaan osallistumista pidettäisiin kunnia-asiana.

Kahden yleistiedeakatemiaan rinnakkaiselo Suomessa on paitsi historiallinen kuriositeetti myös este itsenäisen tiedeakatemialaitoksen uudistumiselle. Olisi paljon helpompi kehittää yhtä kansallista yleistiedeakatemiamia kuin tiedeakatemioiden neuvottelukuntaa sellaiseksi instituutiksi, jolla on tutkijakunnan luottamus ja arvostus. Toisiaan kyrräilevät tiedeakatemit jäävät helposti historiansa vangeiksi sen sijaan, että ne suuntaisivat toimintansa vahvasti tulevaisuuteen. Vahva kansallinen yleistiedeakatemia saisi helpommin yhteiskunnan arvostuksen kuin epämääräinen neuvottelukunta. Pienessä maassa ei ole varaa hajottaa vähäisiä voimavaroja. Kansallista tiedeakatemiamia tarvitaan myös huolehtimaan kansainvälisistä suhteista.

Ratkaisuja on kaksi. Joko Suomalainen Tie-

deakatemia ja Suomen Tiedeseura yhdistyvät, tai sitten päätetään yhdessä kumpi saa maamme kansallisen yleistiedeakatemiaan aseman, jolloin toinen tiedeakatemia vapautuu kehittämään toimintaansa muilla tavoin. Jälkimmäisestä on tuore esimerkki Saksasta, missä *Leopoldina* valittiin vuonna 2007 Saksan kansalliseksi tiedeakatemiksi. Monissa maissa Saksan ohella, esimerkiksi Ruotsissa, Englannissa ja Yhdysvalloissa, on muitakin tiedeakatemiaita kansallisen tiedeakatemiaan lisäksi.

Pidän ymmärrettävänä, että tiedeakatemit eivät halua yhdistyä, vaikka Suomalaisen Tiedeakatemiaan ja Suomen Tiedeseuran jäsenenä haluaisinkin niin tapahtuvan. Olisi kuitenkin vastuutonta, jos tiedeakatemit eivät hyväksyisi tarvetta kehittää yhtä kansallista yleistiedeakatemiaa. Tässä yhteydessä ehdottaisin myös Suomen Akatemian harhaanjohtavan nimen muut-

tamista *Suomen tutkimusneuvostoksi*, mikä säästäisi monelta väärinymmärrykseltä etenkin kansainvälisissä yhteyksissä ja olisi linjassa *Euroopan tutkimusneuvoston* (ERC) nimen kanssa. Myönnän, että Suomen Akatemian korkea arvostus voi olla osin seurausta sen nimestä – mikä osaltaan, epäsuorasti ja tässä tapauksessa väärästä syytä, osoittaa yhden kansallisen, itenäisen tiedeakatemiaan imagollisen merkityksen. Suomen Akatemiaa on syytä onnitella menestyksellisesti toiminnasta, jolla se on ansainnut tutkijakunnan luottamuksen, mutta kyllä Suomen tutkimusneuvosto (FRC) voisi päästä samaan.

Kirjoittaja on akatemiaprofessori.